

คำราชาศัพท์

ความหมายของคำราชาศัพท์

คำราชาศัพท์ คือ คำสุภาพที่ใช้ให้เหมาะสมกับฐานะของบุคคลต่างๆ คำราชาศัพท์เป็นการกำหนดคำและภาษาที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมอันดีงามของไทย แม้คำราชาศัพท์จะมีโอกาสใช้ในชีวิตน้อย แต่เป็นสิ่งที่แสดงถึงความละเอียดอ่อนของภาษาไทยที่มีคำหลายรูปหลายเสียงในความหมายเดียวกัน และเป็นลักษณะพิเศษของภาษาไทยโดยเฉพาะ ซึ่งใช้กับบุคคลกลุ่มต่างๆ ดังต่อไปนี้

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ
พระบรมวงศานุวงศ์
พระภิกษุสงฆ์ สามเณร
ขุนนาง ข้าราชการ
สุภาพชน

คำราชาศัพท์สำหรับพระมหากษัตริย์ และพระบรมวงศานุวงศ์

ลำดับพระราชอิสริยยศที่พระบรมราชวงศ์

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว , สมเด็จพระบรมราชินีนาถ
๒. สมเด็จพระบรมราชินี , สมเด็จพระบรมราชชนนี , สมเด็จพระยุพราช , สมเด็จพระสยามบรมราชกุมารี
๓. สมเด็จพระเจ้าฟ้า
๔. พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
๕. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
๖. พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า
๗. หม่อมเจ้า

คำขึ้นต้นและคำลงท้ายในการกราบบังคมทูล กราบทูล และทูลด้วยวาจา

ฐานันดรของผู้ฟัง	คำขึ้นต้น	คำลงท้าย
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว , สมเด็จพระบรมราชินีนาถ	ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้า ปกกระหม่อม	ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
สมเด็จพระบรมราชินี , สมเด็จพระ บรมราชชนนี , สมเด็จพระยุพราช , สมเด็จพระสยามบรมราชกุมารี	ขอพระราชทานกราบบังคมทูลทราบบ ฝ่าละอองพระบาท	ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ควรมีควร แล้วแต่จะทรงพิจารณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
สมเด็จพระเจ้าฟ้า	ขอพระราชทานกราบทูลทราบบฝ่าพระบาท	ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพิจารณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้า	ขอประทานกราบทูลทราบบฝ่าพระบาท	ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพิจารณา โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม
พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า	กราบทูลฝ่าพระบาท	ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด
หม่อมเจ้า	ทูลฝ่าพระบาททราบบ	แล้วแต่จะโปรด

การใช้คำราชาศัพท์ในการเพ็ดทูล

หลักเกณฑ์ในการกราบบังคมทูลพระเจ้าแผ่นดิน

- ถ้าผู้รับคำกราบบังคมทูลไม่ทรงรู้จัก ควรแนะนำตนเองว่า "ขอเดชะฝ่าละอองธุลีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม ข้าพระพุทธเจ้าชื่อ..... ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบบฝ่าละอองธุลีพระบาท" และลงท้ายว่า ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อมขอเดชะ
- ถ้ากราบบังคมทูลธรรมดา เช่น ทรงมีกระแสพระราชดำรัสถามว่าชื่ออะไร ก็กราบบังคมทูลว่า "ข้าพระพุทธเจ้า ชื่อพระพุทธเจ้าข้า"

- ถ้าต้องการกราบบังคมทูลถึงความสะดวกสบาย หรือรอดอันตรายให้ใช้คำว่า "เดชะพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม....."
- ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงสิ่งที่ทำผิดพลาดไม่สมควรทำให้ใช้คำว่า "พระราชอาญาไม่พินเกล้าพินกระหม่อม"
- ถ้าจะกราบบังคมทูลขอพระราชทานพระมหากรุณาใช้คำว่า "ขอพระบารมีปกเกล้าปกกระหม่อม"
- ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงของหยามมิบังควร ใช้คำว่า "ไม่ควรจะกราบบังคมพระกรุณา"
- ถ้าจะกราบบังคมทูลเป็นกลางๆ เพื่อให้ทรงเลือก ให้ลงท้ายว่า "ควรมีควร ประการใดสุดแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า โปรดกระหม่อม"
- ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงความคิดเห็นของตนเองใช้ว่า "เห็นด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม"
- ถ้ากราบบังคมทูลถึงสิ่งที่ที่ทราบใช้ว่า "ทราบเกล้าทราบกระหม่อม"
- ถ้าจะกราบบังคมทูลถึงการทำอะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่งถวายใช้คำว่า "สนองพระมหากรุณาธิคุณ"
- ถ้าจะกล่าวขออภัยโทษ ควรกล่าวคำว่า "เดชะพระอาญาไม่พินเกล้า " และลงท้ายว่า ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม
- การกล่าวถึงสิ่งที่ได้รับความอนุเคราะห์ ให้ใช้คำว่า "พระเดชพระคุณเป็นล้นเกล้าล้นกระหม่อม"

สำหรับเจ้านายตั้งแต่หม่อมเจ้าขึ้นไป

๑. ในการกราบบังคมทูล ไม่ต้องใช้คำขึ้นต้นและลงท้าย ถ้าเป็นพระยุพราช , พระราชินีแห่งอดีตรัชกาลและสมเด็จพระเจ้าฟ้า ควรใช้สรรพนามแทนพระองค์ท่านว่า "ใต้ฝ่าละอองพระบาท " ใช้สรรพนามแทนตนเองว่า "ข้าพระพุทธเจ้า" และใช้คำรับว่า "พระพุทธเจ้าข้า"

๒. เจ้านายชั้นรองลงมา ใช้สรรพนามแทนพระองค์ว่า "ใต้ฝ่าพระบาท " ใช้สรรพนามแทนตนเองว่า "เกล้ากระหม่อม" ใช้คำรับว่า "พระเจ้าข้า" เจ้านายชั้นสมเด็จพระยาและพระยาพานทอง ใช้สรรพนามของท่านว่า "ใต้เท้ากรุณา" ใช้สรรพนามของตนเองว่า "เกล้ากระหม่อม" ใช้คำรับว่า "ขอรับกระหม่อม"

๓. คำที่พระภิกษุใช้เพ็ดทูลต่อพระเจ้าแผ่นดิน

๓.๑ แทนคำรับว่า "ถวายพระพร"

๓.๒ แทนตนเองว่า "อาตมภาพ" ใช้สรรพนามของพระองค์ว่า "มหาบพิตร"

วิธีใช้คำประกอบหน้าคำราชาศัพท์

- พระบรมราช ใช้ประกอบหน้าคำเพื่อให้เห็นว่าสำคัญยิ่ง ในกรณีที่ต้องการเชิดชูพระราชอำนาจ
- พระบรม ใช้ประกอบหน้าคำเพื่อให้เห็นว่าสำคัญยิ่ง ในกรณีที่ต้องการเชิดชูพระราชอิสริยยศ
- พระราช ใช้ประกอบหน้าคำเพื่อให้เห็นว่าสำคัญรองมาจาก พระบรม เพื่อแสดงให้เห็นว่าเป็นสิ่งเฉพาะขององค์พระเจ้าแผ่นดิน

วิธีใช้คำประกอบหลังคำราชาศัพท์

- ทรง ใช้ประกอบหลังคำนาม เพื่อเป็นคำนามราชาศัพท์ต้น ใช้ประกอบหลังคำนามสำคัญทั่วไป เพื่อทำให้เป็นคำนามราชาศัพท์ มักใช้กับสิ่งที่โปรดเป็นพิเศษ

- หลวง ใช้ประกอบหลังคำนามสามัญทั่วไป เพื่อให้เป็นนามราชาศัพท์

- พระที่นั่ง ใช้ประกอบหลังคำนามสามัญ เพื่อให้เป็นนามราชาศัพท์ มีความหมายว่าเป็นที่ประทับส่วนพระองค์

ราชาศัพท์สำหรับพระภิกษุ

ไทยเรามีคำพูดที่ใช้กับพระภิกษุโดยเฉพาะอยู่ประเภทหนึ่งบางทีก็เป็นคำที่พระภิกษุเป็นผู้ใช้เอง ซึ่งคนไทยส่วนใหญ่จะรู้จักกันหมดแล้ว เช่น คำว่า อาตมภาพ หรืออาตมา มีความหมายเท่ากับ ฉัน บางคำก็ทั้งท่านใช้เองและเราใช้กับท่าน เช่น คำว่า ฉัน หมายถึง กิณ เป็นต้น

สำหรับพระภิกษุ เราจำเป็นต้องทราบราชทินนาม เรียกว่า พระภิกษุผู้ทรงสมณศักดิ์ ของพระภิกษุเรียงลำดับได้ดังนี้ เพื่อที่จะได้ใช้ได้อย่างถูกต้อง

สมเด็จพระสังฆราช

สมเด็จพระราชาคณะ หรือ ชั้นสุพรรณบัฏ คือ พระภิกษุที่มีราชทินนามนำหน้าด้วยคำว่า "สมเด็จพระ"

พระราชาคณะชั้นรอง

พระราชาคณะชั้นธรรม พระราชาคณะชั้นนี้มีคำนำหน้าว่า "ธรรม" นำหน้า

พระราชาคณะชั้นเทพ พระราชาคณะชั้นนี้มีคำนำหน้าว่า "เทพ" นำหน้า

พระราชาคณะชั้นราช พระราชาคณะชั้นนี้มีคำนำหน้าว่า "ราช" นำหน้า

พระราชาคณะชั้นสามัญ

พระครูสัญญาบัตร , พระครูชั้นประทวน , พระครูฐานานุกรม

พระเปรียญตั้งแต่ 3-9

การใช้คำพูดกับพระภิกษุทรงสมณศักดิ์ ที่ผิดกันมากคือชั้นสมเด็จพระราชาคณะเห็นจะเป็นเพราะมีคำว่า "สมเด็จพระ" นำหน้าจึงเข้าใจว่าต้องใช้คำราชาศัพท์ ซึ่งผิด ความจริงแล้ว พระภิกษุทรงสมณศักดิ์ที่ต้องใช้ราชาศัพท์มีเฉพาะเพียงสมเด็จพระสังฆราชเท่านั้น เว้นแต่พระภิกษุรูปอื่นๆ ท่านจะมีฐานันดรศักดิ์ทางพระราชวงศ์อยู่แล้ว.

คำราชาศัพท์สำหรับพระภิกษุ มีดังนี้

๑. คำราชาศัพท์สำหรับพระภิกษุที่เป็นค่านาม

กุฎิ (เรือนหรือตึกสำหรับพระภิกษุอยู่) กาสาวพัสตร์ (ผ้าข้อมผาด คือ ผ้าเหลืองพระ) กลด (ร่ม ขนาดใหญ่ มีด้ามยาว ใช้สำหรับพระรุดงค์โดยเฉพาะ) จีวร (ผ้าสำหรับห่มของพระภิกษุสามเณร) จังหัน (ข้าว อาหาร) พรธษา (ช่วงระยะเวลา ๓ เดือน ในฤดูฝน) ฉายา (ชื่อที่ พระอุปัชฌาย์ ตั้งให้เป็นภาษาบาลีเมื่ออุปสมบท) อาบัติ (โทษที่เกิดจากการล่วงละเมิดข้อห้ามแห่งภิกษุ) อาวาส (วัด) เจ้าอาวาส (พระภิกษุซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง ผู้ปกครองวัด) สมภาร (พระที่เป็นเจ้าอาวาส) พุทธาวาส (ที่ ประดิษฐานพระพุทธรูป หมายถึง โบสถ์ วิหาร) สังฆาวาส (ที่อยู่ของพระสงฆ์) ไตรจีวร (ผ้า ๓ อย่างของ พระภิกษุ) คือ ผ้าทาบ (สังฆาฏิ)ผ้าห่ม(จีวร)และผ้าถุง (สบง) รัต ประคด (ผ้าที่ใช้รัดอกหรือสายที่ถักด้วยด้ายสำหรับรัดเอว ของพระภิกษุสามเณร) ไตรปิฎก (พระธรรมคำสั่งสอนของ พระพุทธเจ้า มี ๓ ปิฎก คือ พระธรรมวินัย พระสูตร และ พระอภิธรรม) ตำหนัก (กุฎิของสมเด็จพระสังฆราช) ตาลปัตร (พัดใบตาลมีด้ามยาว สำหรับพระใช้ในพิธีกรรม เช่น ใน เวลาให้ศีล ต่อมาอนุโลมเรียกพัดที่ทำด้วยผ้าหรือไหม ซึ่ง มีลักษณะคล้ายกัน) สมณะ (ผู้สงบกิเลสแล้วโดยเฉพาะ หมายถึง ภิกษุในพระพุทธศาสนา) สมณสารูป (กิริยามารยาท ที่สมควรแก่สมณะ เช่น ภิกษุพูดจาควรจะมีสมณสารูป) สมณศักดิ์ (ยศพระสงฆ์ที่ได้รับพระราชทานมีหลายชั้นแต่ละ ชั้นมีพัดยศเป็นเครื่องกำหนด) พระธรรมกถึก (พระที่เป็น นักเทศน์ผู้แสดงธรรม) อุปัชฌาย์ (พระเถระผู้เป็นประธาน การบวชกุลบุตรในพระพุทธศาสนา) ธรรมาสน์ (ที่สำหรับ พระภิกษุหนึ่งแสดงธรรม) เปรียญ (ผู้สอบความรู้พระปริยัติ ธรรมสายบาลีได้ตามหลักสูตรตั้งแต่ ๓ ประโยคขึ้นไป) มหา (สมณศักดิ์ที่ใช้นำหน้าชื่อพระภิกษุที่สอบไล่ได้ตั้งแต่เปรียญ ธรรม ๓ ประโยคขึ้นไป) มหานิกาย (ชื่อคณะสงฆ์นิกายหนึ่ง คู่กับธรรมยุติกนิกาย) มหายาน (ชื่อนิกายในพระพุทธศาสนา ฝ่ายเหนือที่นับถือกันในทิเบต จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และ ญวน) โยม (คำที่พระภิกษุสามเณรใช้เรียกบิดามารดาของตน หรือ เรียกผู้ใหญ่รุ่นราวคราวเดียวกับบิดามารดา) โยมอุปัฏฐาก (ใช้เรียกผู้แสดงตนเป็นผู้อุปการะพระภิกษุสามเณร) โอสธ (ยารักษาโรค) โลมา (ขน) เกศ (ผม) ถาน (ส้วม) ไทยธรรม (ของถวายพระ) ปัจจัย (เครื่องอาศัยเลี้ยงชีวิตของพระภิกษุมี ๔ อย่างคือ จีวร (ผ้าห่ม) บิณฑบาตร (อาหาร) เสนาสนะ (ที่อยู่) คิลานเภสัช (ยา) รวมเรียกว่าจตุปัจจัย คือ ปัจจัย ๔ โดยปริยายหมายถึงเงินตราก็ได้) อาสนะ (ที่นั่ง) อาสน์สงฆ์ (ที่ยกพื้นสำหรับพระสงฆ์) อาสนศาลา (โรงฉันอาหาร) เสนาสนะ (ที่นอนและที่นั่ง หรือ ที่อยู่) พระครู (ฐานันดรประเภทหนึ่งแห่งพระภิกษุต่ำกว่าพระราชาคณะ) พระราชาคณะ (พระภิกษุที่ได้รับแต่งตั้งและสถาปนา ให้มีสมณศักดิ์ตั้งแต่ชั้นสามัญจนถึงชั้นสมเด็จพระ) ลิกขาบท (ข้อวินัยบทบัญญัติในพระวินัยที่พึงศึกษาปฏิบัติ) ฐุดงค์ (ชื่อ วัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัดของพระภิกษุ เช่น การอยู่ในป่า) บริหาร (เครื่องใช้สอยของพระภิกษุ มี ๘ อย่าง รวม เรียกว่า "อัฐบริหาร" ได้แก่ สบง จีวร สังฆาฏิ บาตร มีดโกน เข็ม รัตประคด กระบอกกรองน้ำ)

๒. คำราชาศัพท์สำหรับพระภิกษุที่เป็นคำสรรพนาม

รูป (เป็นคำลักษณนามใช้เรียกพระภิกษุ สามเณร เช่น พระ ๑ รูป) อาตมา, อาตมภาพ (คำที่ใช้ แทนตัวผู้พูดสำหรับพระภิกษุสามเณรกับคฤหัสถ์ เป็น สรรพนามบุรุษที่ ๑) พระคุณเจ้า (คำเรียกพระภิกษุที่นับถือ หรือชั้นสมเด็จพระราชาคณะ เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒) พระองค์ (เป็นคำลักษณนามและคำสรรพนาม ใช้แก่สมเด็จพระสังฆราช

เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๓) เก้ากระหม่อม, เก้ากระหม่อมฉัน (ใช้เมื่อกราบทูลสมเด็จพระสังฆราช เป็น สรรพนามบุรุษที่ ๑) ฝ่าพระบาท (ใช้กับสมเด็จพระสังฆราช เป็น สรรพนามบุรุษที่ ๒) ท่านมหา, พระมหา (ใช้กับพระเปรียญธรรม ตั้งแต่ ๓ - ๙ ประโยค) ท่าน (ใช้พูดกับพระอันดับธรรมดา เป็นสรรพนามบุรุษที่ ๒)

๓. คำราชาศัพท์สำหรับพระภิกษุที่เป็นคำกริยา

ชาตะ (เกิด) จำพรรษา (อยู่ประจำที่วัด ๓ เดือน ในฤดูฝน) เจริญพร (เป็นคำเริ่มที่พระภิกษุสามเณรพูดกับสุภาพชนและเป็นคำรับ) เจริญพระพุทธรมณต์ (การสวดมนต์ ของพระสงฆ์ในมงคลพิธิ) นิมนต์ (เชื้อเชิญ) นมัสการ (การ แสดงความอ่อนน้อมด้วยการกราบไหว้) อุปสมบท (บวช เป็นพระภิกษุ) บรรพชา (บวชเป็นสามเณร) ลาสิกขา (สึก ลาออกจากความเป็นภิกษุเป็นคนธรรมดา) อารธนา (นิมนต์อ่อนวอน เช่น อารธนาธรรม ขอนิมนต์ให้พระภิกษุแสดงธรรม) ครองจีวร (นุ่งห่ม แต่งตัว) ปลงผม (โกนผม) ปลงหนวด (โกนหนวด) อนุโมทนา (ยินดีด้วย) รับบิณฑบาต (กิริยาที่พระภิกษุสามเณรรับของที่ชาวบ้านนำมาใส่บาตร) ปลงอาบัติ (แสดงความผิดของตนเพื่อเปลื้องโทษทางวินัย)

๔. การใช้คำขึ้นต้น คำสรรพนาม คำลงท้ายในหนังสือราชการ และคำที่ใช้ในการเขียนจดหมาย สำหรับพระภิกษุ

ผู้รับหนังสือ	คำขึ้นต้น	คำสรรพนาม	คำลงท้าย	คำที่ใช้ในการ จำหน่ายของ
๑. สมเด็จพระสังฆราช	ความทูล.....	ฝ่าพระบาท (ชาย) เก้ากระหม่อม (หญิง) เก้ากระหม่อมฉัน	ควรมิควแล้ว แต่จะโปรด	ความทูล..... (ระบूपระนาม).....
๒. สมเด็จพระราชา คณะ, รองสมเด็จพระ พระราชาคณะ	นมัสการ.....	พระคุณเจ้า, กระผม, ดิฉัน	ขอนมัสการด้วย ความเคารพ อย่างยิ่ง	นมัสการ.....
๓. พระราชาคณะ	นมัสการ.....	พระคุณท่าน กระผม, ดิฉัน	ขอนมัสการด้วย ความเคารพ อย่างสูง	นมัสการ.....
๔. พระภิกษุสงฆ์ ทั่วไป	นมัสการ.....	ท่าน - ผม, ดิฉัน	ขอนมัสการด้วย ความเคารพ	นมัสการ.....

ศัพท์สำหรับพระภิกษุที่พบบ่อย

รูป (ลักษณะนามสำหรับพระภิกษุสงฆ์) อารธนา (ขอเชิญ) เจริญพระพุทธรมณต์ (สวดมนต์) ภัตตาหาร (อาหาร) ประเคน (ยกของให้พระ : ด้วยมือ) ฉันท (กิน) ถวาย (มอบให้) เครื่องไทยธรรม (ของถวายพระ , ของทำบุญต่าง ๆ) อนุโมทนา (ยินดีด้วย) อาสนะ , อาสน์สงฆ์ (ที่นั่ง) ธรรมาสน์ (ที่แสดงธรรม) เสนาสนะ (สถานที่ที่ภิกษุใช้) จำวัด (นอน) สรง (อาบน้ำ) มรณภาพ (ตาย) ปลงผม (โกนผม) กุฎิ (เรือนพักในวัด) จำพรรษา (อยู่ประจำวัด) อุปสมบท (บวชเป็นพระภิกษุ) บรรพชา (บวชเป็นสามเณร) ลาสิกขา (สึก) คิลานเภสัช (ยารักษาโรค) ลิขิต (จดหมาย) ครองผ้า (แต่งตัว) ถวายอดิเรก (กล่าวบทถวายพรพระมหากษัตริย์) บิณฑบาต (รับของใส่บาตร) ปลงอาบัติ (แจ้งความผิดให้ทราบ) ปัจจัย (เงิน) ทำวัตร (สวดมนต์) เผดียงสงฆ์ (แจ้งให้สงฆ์ทราบ) สู้ผ้า (ซักผ้า, ย้อมผ้า) อาพาธ (ป่วย)

เรื่อง สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า

ในปัจจุบันนี้ เมื่อพระชนมายุได้ 75-76 พรรษา มีอาการประชวรมากจัดว่าเป็นครั้งใหญ่สำคัญครั้งหนึ่ง คราวเสด็จประพาสเกาะชวา แต่กลางเดือนเมษายน พ.ศ. 2481 เริ่มประชวร ซึ่งราว 10 วันก็หายประชวร แต่แล้วทรงประชวร ไข้หวัดใหญ่จนมีพระอาการหนักเป็นที่น่าวิตก ได้จัดหานายแพทย์ชาวยุโรป ผู้ชำนาญมาปรึกษาพร้อมด้วยนายแพทย์ประจำพระองค์ระหว่างประทับอยู่ที่ชวา ครั้นเสด็จกลับกรุงเทพฯ แล้วยังต้องถวายการรักษาพยาบาลอยู่อีก 1 เดือนเศษ รวมเวลาประชวรครั้งนี้รวม 3 เดือน นายแพทย์ประจำพระองค์ได้ลงความเห็นว่ายากหลังหายประชวรครั้งนี้แล้ว ทรงเป็นปกติเรื่อยมาเป็นเวลาตั้ง 12 ปี จึงมีพระอาการประชวรที่จัดว่ามากอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2493 ในขณะที่ทรงเจริญพระชนมายุมากถึง 88 พรรษาแล้ว ด้วยเหตุเพราะพลาดจากพระที่นั่งกระแทกกับพื้นห้องประทับ ทำให้พระอัฐิคอตัน พระเพลาหัก เป็นเหตุให้ทรงพระดำเนินไม่ได้ ครั้นถึงวันที่ 20 ตุลาคม 2498 ประชวรไข้ นายแพทย์หม่อมหลวงเกษตรสนิทวงศ์ ผู้ทำการแทนนายแพทย์ประจำพระองค์ได้ถวายการรักษาทันที ปรากฏว่ามีการอักเสบที่พระปัสสาวะ แพทย์ได้ถวายการรักษาอย่างดีที่สุด พระอาการก็มีแต่ทรงและทรุดลง ในระยะหลังพระอาการทางพระปัสสาวะดีขึ้น แต่กลับมีอาการทางพระหทัยอ่อน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เป็นพระราชธรรมาภิบาลในอาการพระประชวรอย่างยิ่ง ทรงฟังรายงานหม่อมหลวงเกษตรสนิทวงศ์ เสด็จพระราชดำเนินไม่ขาด จนวันที่ 17 ธันวาคม พ.ศ. 2498 อันเป็นวันที่พระชนมายุได้ 93 พรรษา 3 เดือน 7 วัน ย่างเข้ามา หน้าห้องบรรทม สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถประทับอยู่ นอกจากนั้นก็ยังมีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวาปี บุษบากร หม่อมเจ้า หลานๆ และข้าหลวงหมอบเฝ้าเต็มไป เพราะเป็นที่ทราบกันแล้วว่าพระอาการทรุดลงตั้งแต่ 5 หุ่่ม จึงมากอยส่งเสด็จกันพร้อมหน้า ในวาระสุดท้าย สองยามผ่านไป ตีหนึ่งผ่านไป ตีสองผ่านไป ชาววังที่เฝ้าอยู่ในที่นั้นทั้งปวงต่างก็ได้ยินเสียงสวดมนต์เบาๆ ติดต่อกันโดยหาตัวผู้สวดไม่ได้ พอผ่านไป 16 นาที สมเด็จพระนางเจ้าฯ เสด็จสู่สวรรคาลัยอย่างสงบ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงหมอบกราบถวายบังคมอยู่ปลายพระบาทนั่นเอง

สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงดำรงพระชนมายุถึง 6 แผ่นดิน นับจากรัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 9 ในปัจจุบัน ทรงผ่านความทุกข์ ความโศก ความวิปโยค และความอาดูร มาเกือบจะตลอดพระชนมายุของพระองค์อันนับได้ถึง 93 พรรษาเศษ แต่ก็ทรงประทับประคองพระองค์ไว้ได้ตลอดด้วยพระขันติธรรม มิได้มีบกพร่องทั้งในฐานะพระเจ้าลูกเธอ พระเจ้าน้องนางเธอ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระราชเทวี สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชเทวี สมเด็จพระมาตุจฉาเจ้าฯ พระบรมราชเทวี สมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสามาตุจฉาเจ้า และสมเด็จพระศรี- สวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ทรงปฏิบัติพระราชภาระด้วยดี ทรงดำรงพระราชฐานะทรงเป็นกุลเชษฐีแห่งราชสกุลวงศ์

ที่มา : http://www.somdej.or.th/index.php?option=com_content&view=section&id=1&Itemid=3

คำชี้แจงให้นักเรียน เลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงข้อเดียว

1. สมัยใดที่ระบุงการใช้คำราชาศัพท์เป็นลายลักษณ์อักษร
 - ก. สมัยสมเด็จพระรามาธิบดีที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง)
 - ข. สมัยสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช
 - ค. สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ
 - ง. สมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
2. เหตุใดที่ในรัชสมัยของกษัตริย์จากคำตอบในข้อ 1 จึงมีการระบุงการใช้คำราชาศัพท์เป็นลายลักษณ์อักษร
 - ก. เพราะต้องการจัดระบบความสัมพันธ์ระหว่างกษัตริย์กับราษฎร
 - ข. เพราะมีการแบ่งระดับชั้นบุคคลในสังคม
 - ค. เพราะมีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
 - ง. เพราะต้องการยกย่องสถาบันกษัตริย์
3. คำราชาศัพท์ มีระเบียบการใช้อย่างไร
 - ก. ใช้ให้เหมาะสมตามระดับชั้นผู้ใหญ่ซึ่งสังคมยกย่องนับถือ
 - ข. ใช้เพื่อยกย่องบุคคลตามระดับชั้นแห่งความนับถือ
 - ค. ใช้เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์
 - ง. ใช้ให้ถูกต้องเหมาะสมกับระดับชั้นของบุคคล
4. ถ้านักเรียนมีโอกาสได้กราบบังคมทูลสมเด็จพระเทพ-รัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี นักเรียนต้องใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ว่าอย่างไร
 - ก. ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาท ข. ได้ฝ่าละอองพระบาท
 - ค. ฝ่าพระบาท ง. พระองค์
5. ถ้ามามีคำว่า “พระบรม” นำหน้า แสดงว่าคำนั้นมีคุณลักษณะอย่างไร
 - ก. เป็นสิ่งสำคัญที่ควรแก่การยกย่อง ข. เป็นคำที่มีอำนาจ
 - ค. เป็นคำที่ยิ่งใหญ่ ง. เป็นคำสำคัญ
6. คำใดใช้ทรงถูกต้อง
 - ก. ทรงทอดพระเนตร ข. ทรงประจวร
 - ค. ทรงบรรทม ง. ทรงดนตรี
7. เครื่องใช้ที่จำเป็นสำหรับพระสงฆ์ เรียกว่าอย่างไร
 - ก. รัตประคด ข. อัฐบริขาร
 - ค. อาสนะ ง. จีวร
8. คำในข้อใดไม่เข้าพวก
 - ก. ภัตตาหาร ข. สนับเพลลา
 - ค. อาสนะ ง. ลิขิต
9. คำใดใช้ไม่ถูกต้อง
 - ก. พระราชบุตรเขย ข. พระราชมารดา
 - ค. พระสัสสุระ ง. พระปัยกา
10. บุคคลใดช่วยสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรม ของชาติ
 - ก. นายเพียรแปลความจากหนังสือที่อ่านได้ถูกต้องทุกประเภท
 - ข. นายพร้อมใช้ภาษาเขียนถูกต้องตามหลักการเขียน
 - ค. นายพันธุ์ใช้ภาษาถูกต้องตามระดับชั้นของบุคคล
 - ง. นายพงศ์พูดราชาศัพท์ได้ถูกต้อง

11. ข้อใดใช้ราชาศัพท์ถูกต้อง

- ก. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินพระราชดำเนินไปทรงประทับ ณ พระราชวังไกลกังวล
ข. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ประชาชนจังหวัดนราธิวาส
เข้าเฝ้าฯ

ค. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงมีเครื่องคอมพิวเตอร์ส่วนพระองค์ในห้องทรงงาน
ง. พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภาทรงเป็นพระราชนัดดาในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

12. ข้อใดใช้ราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง

- ก. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงขอใจประชาชนชาวไทยที่มารับเสด็จ
ข. สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถมีพระราชเสาวนีย์ให้เจ้าหน้าที่รับซื้อสินค้าหัตถกรรมของชาวบ้าน
ค. สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเป็นองค์ประธานเปิดงาน
การกุศล

ง. สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ช่วยเหลือ
ผู้ประสบภัย

13. ข้อความต่อไปนี้ใช้ราชาศัพท์ถูกต้องทั้งหมดกี่ข้อ

- ๑) ผู้ว่าราชการจังหวัดเชียงใหม่จัดการแสดงละครต่อหน้าพระพักตร์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
๒) ผู้แทนนักเรียนทุลเกล้า ถวายผ้าซิ่นพระพักตร์ฝีมือนักเรียนแต่สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ
๓) สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเสด็จฯ ไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลที่วัดสุทัศน์ฯ
๔) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีทรงพระดำเนินทอดพระเนตรผลงานของนักเรียน

ก. ใช้ราชาศัพท์ถูกต้อง ๑ ข้อ ข. ใช้ราชาศัพท์ถูกต้อง ๒ ข้อ

ค. ใช้ราชาศัพท์ถูกต้อง ๓ ข้อ ง. ใช้ราชาศัพท์ถูกต้องทุกข้อ

14. ข้อความต่อไปนี้ใช้ราชาศัพท์ไม่ถูกต้องทั้งหมดกี่ข้อ

- ๑) มีประชาชนมาถวายการต้อนรับและถวายความจงรักภักดีพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างเนืองแน่น
๒) สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารทรงเป็นพระราชอาคันตุกะของนายกรัฐมนตรีอังกฤษ
๓) สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารีพระราชทานพระราชดำรัสแก่นักเรียนโรงเรียน

จิตรลดา

๔) เจ้าฟ้าหญิงจุฬารัตน์วลัยลักษณ์ฯ อัครราชกุมารีทรงเป็นพระอาจารย์ของนักศึกษาคณะแพทยศาสตร์

ก. ใช้ราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง ๑ ข้อ ข. ใช้ราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง ๒ ข้อ

ค. ใช้ราชาศัพท์ไม่ถูกต้อง ๓ ข้อ ง. ใช้ราชาศัพท์ไม่ถูกต้องทุกข้อ

15. ข้อใดใช้ราชาศัพท์สำหรับสมเด็จพระสังฆราชถูกต้อง

- ก. สมเด็จพระสังฆราชทรงฉันพระกระยาหารเพลอยู่บนพระราชกุฎี
ข. สมเด็จพระสังฆราชประทับรักษาอาการประชวรที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์
ค. สมเด็จพระสังฆราชทรงขอประทานพระอนุญาตจากสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์
ง. สมเด็จพระสังฆราชเสด็จพระราชดำเนินเป็นประธานในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

17. ข้อใดใช้คำไม่สุภาพ

- ก. น้องชอบปักปิ่นสีชมพู สวมเสื้อและกางเกงสีชมพูทุกวันอังคาร
ข. ก่อนจะออกไปเก็บผักทอดยอดมาจิ้มน้ำพริกปลาม้าจิ้มจะ ฉันทลิมน้ำกุญแจบ้าน
ค. แม่ค่าน่ากลัวเย่ลือกบาง ฟักเหลือง ขนมทราย และขนมสอดไส้ทั้งหมดลงเรือ
ง. อาหารดีเจ็ดอย่างของร้านนี้ เช่น ยำเห็ดปลวก ปลาไปไม้ทอดขมิ้น ปลาหางโบราณ เป็นต้น

18. ข้อใดเป็นคำราชาศัพท์ทุกคำ

- ก. เส้นพระเจ้า ทรงกลด ประพาस ข. พระโขนง พระที่ พระสาส
ค. พระเครื่อง โปรด เสวย ง. เรือนต้น คลุมบรรทม ทรงปิ่น

19. ข้อใดมีคำสามัญรวมอยู่

ก. ทรงกราบ ประทับ ผนวช

ข. กราบทูล พลับพลา พระยอด

ค. บรรทมตื่น สรงน้ำ เกศากันต์

ง. พระสังวาล ทวาร น้ำจันท์

20. "พระภิกษุสงฆ์บอกพระเจ้าแผ่นดิน" ควรใช้คำว่าอย่างไร

ก. ทูลรายงาน

ข. ถวายพระพร

ค. กราบทูล

ง. สนอนรับสั่ง